

ІДІОПОЕТИКА ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ ПИСЬМЕННИКІВ НЬЮ-ЙОРКСЬКОЇ ГРУПИ

У статті йдеться про ідіопоетичні особливості художнього дискурсу еміграційних митців, об'єднаних у неформальне угруповання, що дістало назву "Нью-Йоркська група". З'ясовано, що модерна характер їхніх творів став наслідком ламання літературно-поетикальних стереотипів і пошуку нових форм вираження поетичної думки.

Ключові слова: ідіопоетика, художній дискурс, модерн, Нью-Йоркська група.

Творчість письменників Нью-Йоркської групи є складником двоколісного літературного процесу ХХ ст. і засвідчує як збереження традицій материкової літератури, так і активне включення до літературно-мистецьких тенденцій західного світу, пошуків індивідуально-авторських виражальних засобів. Своєрідність умов екзилу, в яких довелося жити й творити митцям, зумовила формування особливого світобачення та світосприйняття, і це, поза сумнівом, не могло не позначитися на стильових ознаках їхнього художнього набутку, специфічності образної картини світу. "Вони утверджували погляд на українську літературу як національно-специфічну й водночас динамічно оновлювану в контексті новочасних західних (передусім американської) тенденцій" [5, с. 44]. Проте поетикально-образний світ творчості митців Нью-Йоркської групи зі складною амальгамою мовно-літературних традицій та індивідуально-авторських інновацій, на жаль, досі маловивчений, що, зрештою, визначає актуальність нашого дослідження й інспірує його мету: визначення продуктивності стильових моделей ідіопоетики представників красного письменства української діаспори.

Місткий колективний портрет членів Нью-Йоркської групи, чия творчість стала новим художнім кроком українського письменства, позбавленого тоталітарного ярма, створив М. Жулинський, який зазначив: "Кожна з "дійових осіб" творчого ансамблю під назвою "Нью-Йоркська група" була тим цікавою, що вела в цьому ансамблі власну партію..." [3, с. 9]. Нью-Йоркська група з'явилась на літературному горизонті зі сміливими кардинальними намірами, відбитими, до речі, навіть у назві їхнього журналу "Нова поезія", – модернізувати вітчизняне красне письменство, поглибивши зміст і трансформували форму. Така заява була базисною програмовою метою, навколо якої й об'єдналися всі члени групи.

Поетикальні особливості творчості письменників Нью-Йоркської групи активно обговорювали як тогочасна діаспорна літературна критика (маємо на увазі статті Ю. Лавріненка, Б. Бондарчука, І Костецького та ін.), так і члени самого угруповання (див. статті Б. Бойчука,

Е. Андіївської, Б. Рубчака). Зокрема, велися серйозні розмови стосовно можливості кардинального оновлення української поезики шляхом свідомого ламання усталених стереотипів через зв'язок мови з інтелектуальними надбаннями народу та орієнтацію на європейський модернізм, "модерністичні настанови" [1, с. 41], як висловиться свого часу Б. Бойчук.

Зрозуміло, що ідіопоетика художнього дискурсу Нью-Йоркської групи загалом виявляється у творчості кожного митця зокрема. Тому зупинимось на ідіолекті найяскравіших представників угруповання. Так, Ю. Тарнавський у своєму прагненні спростити мову твору, вдається до певної образної елементаризації, натуралізації. Для зображення складних психоемоційних станів митець продукує образний ряд конкретних предметів чи частин тіла:

*"...нігтями на пальцях червоними,
як очі, що зайшли
кров'ю від недуги, чи безсонниці, чи
риданья"* ("Нога знаходиться в черевіку").

Інтелектуалізм, відчуженість від земного, але водночас натуралістично-тілесна вираженість думки створюють образну асоціативність цієї поезії.

Увага до тілесності характерна для поезії Б. Бойчука, особливо його збірки "Час болю" і "Спомин любові". Митець сконцентровується на жіночій тілесності (груди, коліна, волосся, руки), звідки черпає естетично-креативну образну палітру:

*"Вітри часу шумітимуть
твоїм волоссям, жінко, мелодію зелених
вечорів
і спілих літ.
Ти пристрасно тулитимеш до лона
спів сопілки,
одкривши тайну рук і ніг"* ("Вітри часу").

Ще однією особливістю ідіословника Б. Бойчука-поета є активне використання ним лексем з демінутивними суфіксами ("тугонька святая", "карочка моя"), що надає його текстам довірливої інтимності, зближує дискурсивні антропоцентри автора й адресата. І хоч для поетичних текстів використання суфіксальної лексики не надто поширене явище, Б. Бойчук послуговується ним для відтворення абстрактних понять. Маємо приклади застосування пись-

менником рідковживаних чи оказіональних слів на *-ння*: “дозріння”, “невблагання”, “минання”, “вітросіння”, “заникання”. Трапляються також індивідуально-авторські новотвори узагальнено-образної семантичної наповнюваності на *-й* (“безмов’я”, “перейр’я”). Оказіоналізми з такими суфіксами через семантичну новизну надають його поетичним рядкам особливої емоційної експресивності: вони мають компресивну форму вираження й легко римуються. Продуктивним у поетичному дискурсі митця виявилися неологізми на *-ість* (“терпкавість”). Вони репрезентують семантичні відтінки слів набагато полівалентніше, яскравіше, бо в “художньому мовленні і особливо в такому його різновиді, як мовлення поетичне, велику роль відіграє не тільки зміст, але й звучання, оркестровка твору, враження, яке він створює” [2, с. 15]. Не хтує письменник і префіксальним способом творення оказіоналізмів (“*прасестра*”, “*міжкаміння*”), але вони трапляються лише спорадично і, як правило, у творах історичної тематики.

Ідіопоетика Б. Бойчука збагачена й за рахунок слів-комполітів. Оскільки поетичне слово полісемантичне, то слова-комполіти з легкістю можуть замінити словосполучення, моделюючи естетично-образний світ художнього твору. У поетичному набутку митця знаходимо контамінацію лексем із семантично несумісним компонентом (“*твердолунні сліди*”), що продукує несподівані своєю новизною контексти. Поява емоційно насичених образів (“*блакитношовков*”, “*сонцебіг*”), створених завдяки сумі різноступеневих смислових зв’язків, зумовлена прагненням поета урізноманітнити поетикальну палітру твору, ритмомелодику віршів.

Яскраві представниці Нью-Йоркської групи Е. Андієвська і В. Вовк послуговуються різними засобами увиразнення власної поетичної мови. Зокрема, Е. Андієвська вдається до свідомого ускладнення образного світу твору, до певної міри навіть гіперболізованої філософічності стилю:

*“Світанок кинув ступку і товканчик,
Одяг прозорість, як листи, – гуркоче,
Все більшу силу й швидкість – непомітно,
Що вже – на волосині – в безпредметне.
Пихтить й от-от – на друзки – моноліт,
Розвал буття – чи вищий, тонший лад?”*
(“Натюрморт в світоглядному ростині”).

Така нестандартність подачі матеріалу зумовлена оригінальністю, несхематичністю творчої уяви мисткині, а також відкиданням нею поетичних догм та усталених кліше. Письмен-

ниця старанно плекає свій образний світ, що надає її творам аристократичної вишуканості, елітарності.

Натомість В. Вовк, поряд із традиційним для угруповання прагненням до оригінальності, ламанням стереотипів, використовує й традиційну образну систему. Наприклад, мисткиня бере опоетизований віками народнопісенний образ хати, доповнюючи його українськими етнографічними елементами:

*“В тім домі на горі,
Полоканої двома потоками,
Предки ходили навшпиньки
Між мисником і кахлевою грубою,
Між козубами грибів і кукурудзяних качанів”*
(“Дім на горі”).

До традиційного діапазону народнопоетичних образів звертається у своїй творчості і Б. Рубчак. Його стиль заякорений у міфи й легенди, однак водночас збагачений індивідуалізованим образним баченням, яке простежується хоча б у кольористичній гамі поетичного світу автора. Наприклад, “*синє тіло світу*”, “*блакитне і чорне прокляття*”, “*усміхається фіолетово*”. Людські почуття й емоційні стани набувають під пером поета несподіваних кольористичних відтінків, що надає їм особливої виразності, психоемоційного та естетичного ефекту.

Висновки. Таким чином, митці Нью-Йоркської групи сміливо довели, що поряд із традиційною, усталеною поетикальною системою варто й навіть доречно шукати нові форми вираження поетичної думки. Вони рішуче виступили проти інерції поетичного слова, збагативши український художній дискурс новим образним, ідейно-тематичним наповненням та модерним оформленням, органічно ввійшовши в український і світовий літературний процес ХХ ст.

Список використаної літератури

1. Бойчук Б. Споми́ни в біографії / Богдан Бойчук. – Київ : Факт, 2003. – 200 с.
2. Дідківська Л. П. Словотвір. Синонімія. Стилістика / Л. П. Дідківська, Л. О. Родніна. – Київ : Вища школа, 1982. – 170 с.
3. Жулинський М. І в серце врізалося слово / Микола Жулинський // Бойчук Богдан. Третя осінь: Поезії. – Київ : Дніпро, 1991. – С. 9–10.
4. Нікула М. Мова в поезії Нью-Йоркської групи / Мар’яна Нікула // Слово і час. – 1995. – № 2. – С. 42–48.
5. Сюта Г. Мовотворчість Нью-Йоркської групи в українському поетичному дискурсі / Галина Сюта // Культура слова. – 2010. – № 72. – С. 42–47.

Стаття надійшла до редакції 02.10.2014.

Супрун В. Н. Идиопозтика художественного дискурса писателей Нью-Йоркской группы

В статье идёт речь об идиопозитических особенностях художественного дискурса эмиграционных мастеров, создавших неформальное объединение, которое было названо “Нью-Йоркская группа”. Выяснено, что современный характер их произведений стал последствием ломки литературно-позитивальных стереотипов и поиска новых форм выражения поэтической мысли.

Ключевые слова: идиопозтика, художественный дискурс, модерн, Нью-Йоркская группа.

Suprun V. Poetics' features of the artistic discourse of writers of the New York group

The article deals with the poetics' features of the artistic discourse of the emigrant artists which are united in an informal group that was called "the New York group". Creation of the writers of the New York group makes an important part of the bifurcated literary process of the XX century and it is demonstrated as traditions preservation of the continental literature, and as an active inclusion into the literary and artistic tendencies of the western world. The peculiarities of the conditions of the living abroad where artists had to live and work resulted the formation of the special worldview and word outlook and this exactly was marked on the stylish features of their artistic achievements, specific figurative picture of the world.

We analyzed the work of the prominent representatives of (Y. Tarnavskuy, B. Boychuk, V. Vovk, E. Andiyevska, B. Rubchak) the group and substantiated that, on the one hand, writers kept the best traditions of national literature, on the other hand they were searching for modern forms of expression of the author's opinion, and also the using of original new formation, saturated intellectualization and philosophical creativity that makes it elegant and elite.

The artists of the New York group bravely proved that alongside of the traditional, ascertained poetical system it is worth and even appropriate to look for the new forms of the expression of the author's opinion. They were strongly against the inertia of the poetic word, enriching Ukrainian artistic discourse with the new figurative, ideological and thematic content and modern design, organically entered into the Ukrainian and world-wide literary process of the twentieth century.

Key words: style, artistic discourse, modern, the New York group.